

Przemysł tytoniowy a zagadnienie monopolu państwowego

Lipiec 1994

Ewa Czerwińska, Adam Koronowski, Dorota Stankiewicz

Raport

Niniejsze opracowanie ma na celu przedstawienie charakterystyki i podstawowych problemów branży tytoniowej w Polsce oraz przykłady rozwiązań zagranicznych. Zagadnienia te nabrały szczególnego znaczenia po zgłoszeniu poselskiego projektu ustawy o Państwowym Monopolu Tytoniowym.

Autorzy przedstawiają konsekwencje wprowadzenia własnościowego monopolu w przemyśle tytoniowy, proponowanego przez omawiany projekt ustawy, dla dochodów państwa i przyszłości branży tytoniowej w Polsce.

Nr 61

Powierzchnia i rodzaje upraw tytoniu oraz liczba plantatorów w Polsce

Uprawą tytoniu w Polsce zajmuje się około 80 tys. plantatorów, z tego ok. 70 tys. jest zrzeszonych w Krajowym Związku Plantatorów Tytoniu z siedzibą w Lublinie. W ostatnich latach ich liczba szybko maleje (w 1991 roku było w Polsce około 120 tys. plantatorów). Według wyników spisu rolniczego (Informacje i Opracowania Statystyczne GUS) powierzchnia upraw (zasiewów) ogółem w Polsce wyniosła w roku 1991 - 27 715 ha, w 1992 r. - 22 520 ha, a w r. 1993 - 18 493 ha. Uprawą zajmuje się sektor prywatny (18 492 ha upraw w 1993 r.), na sektor własności państwowej przypada 1 ha (1993 r.). Według informacji Krajowego Związku Plantatorów Tytoniu w 1994 r. szacuje się powierzchnię upraw o około 20% mniejszą niż w roku ubiegłym, a zbiory tytoniu zakontraktowano w wysokości ok. 60 tys. ton (dla porównania: zbiory tytoniu w tys. ton wynosiły w 1988 roku 89,5, w 1990-55,0, w 1992 r. - 46,6, w 1993 - ok. 48). Najwięcej tytoniu uprawiano w woj. kieleckim (rta powierzchni 4 452 ha), krakowskim (3 116 ha), zamojskim (2 932 ha), i toruńskim (1 187 ha). Oprócz tego tytoń uprawiany jest w następujących województwach: suwalskim, elbląskim, lubelskim, przemyskim, tarnobrzeskim, radomskim i wrocławskim.

Drastyczny spadek uprawy tytoniu w Polsce w ciągu ostatnich 6 lat wynika z braku terminowych płatności plantatorom za dostarczony surowiec oraz z pojawienia się tańszego i o wyższej jakości surowca (m.in. o niższym poziomie toksyczności) z importu. Wysoki poziom stopy procentowej przy dwuletnim cyklu produkcji powoduje bardzo drogie finansowanie zapasów, a ustalanie poziomu kontraktacji z rocznym wyprzedzeniem przy niestabilnym rynku jest praktycznie niemożliwe.

W Polsce uprawia się następujące rodzaje tytoniu:

- tytonie typu Virginia - papierosowe jasne (dominujące odmiany to Wisana i Wiślica),

tytonie papierosowe ciemne:

- tytonie typu Buriey (Brawo, Bis, Bartek),
- tytonie typu Kentucky - papierosowe ciemne (Koral, Krakowski),
- tytonie typu Puławskiego (Polan, Pegaz, Piast),
- tytonie typu Skroniowskiego (Major, Komandor).

Najwięcej uprawia się w Polsce tytoniu odmian typu Virginia. Areal uprawy tego typu wynosił w roku 1991 ok. 13,5 tys. ha. Na drugim miejscu znajdują się odmiany typu Kentucky i Buriey (po ok. 6,2 tys. ha każdy). Trzecie miejsce za-

jmują odmiany typu Skroniowski (3,9 tys. ha). Na czwartym znajdują się odmiany typu Puławski (2,8 tys. ha).

Nakłady pracy przy uprawie tytoniu są bardzo wysokie (450-600 roboczodni/1 ha). Koszty produkcji tytoniu w zależności od poziomu plonów zamieszczono w tabeli nr 1. W tabeli tej uwzględniono 4 typy odmian tytoniu. Najwyższymi kosztami produkcji charakteryzuje się typ Virginia, natomiast najniższe koszty są związane z uprawą odmian typu Kentucky.

Koszty produkcji tytoniu w 1992 r.

Wyszczególnienie	Grupy użytkowe tytoniu			
	Virginia	Burley	Puł.Skr. ¹	Kentucky
Plon dt/ha	22,6	22,8	31,5	32,8
Koszt produkcji w zł/kg	27740	21520	15931	14483

Wyniki doświadczeń odmianowych przeprowadzone w 1992 roku wskazują na znaczne zróżnicowanie wysokości plonów surowca oraz wartości plonu obliczanej dla poszczególnych typów tytoniu. W zależności od typu tytoniu dane te przedstawiały się następująco:

1. Tytonie typu Virginia charakteryzowały się pionem surowca na poziomie 30,0 - 37,0 q/ha₃ w zależności od odmiany. Wartość plonu wahała się w granicach od 35,4 do 49,4 min zł z ha, a średnia cena surowca była równa od 11,8 do 13,7 tys. zł za kg. Tytonie typu Virginia charakteryzowała zawartość nikotyny na poziomie od 1,41 do 2,50%.

2. Tytonie typu Burley: plon surowca wynosił 25,4 - 33,8 q/ha w zależności od odmiany, wartość plonu była równa 23,7 - 32,4 min zł/ha, a średnia cena surowca - 9,6 - 10 tys. zł/kg. Zawartość nikotyny w tych tytoniach wg doświadczeń odmianowych wahała się w granicach 3,97 - 5,38%.

3. Tytonie typu Puławski: plon surowca określono na poziomie 25,5 - 29,2 q/ha, jego wartość - na 23,8 - 27,2 tys. zł/kg, a średnia cena surowca - 9,3 - 10 tys. zł/kg. Zawartość nikotyny w tytoniach powyższego typu wynosi 3,74 - 4,19%.

4. Tytonie typu Skroniowski Mocny (odmiana Major): plon surowca wynosił 31,7 q/ha, a jego wartość była równa 27,1 min zł/ha przy średniej cenie surowca wynoszącej 8,5 tys. zł/kg. Zawartość nikotyny w tytoniu odmiany Major należącej do tego typu wynosi około 3,6%. Jak wynika z powyższych danych najmniej nikotyny zawierają tytonie typu Virginia, uprawiane w Polsce na stosunkowo największym areale i charakteryzujące się najwyższą wartością plonu oraz

¹ Puł. Skr. - Puławski, Skroniowski. Źródło: *BOSS Rolnictwo* - biuletyn PAP, nr 136/14.08.1992.

najwyższą ceną surowca w tys. zł/kg.

Typ Puławski i typ Burley plasują się na drugim miejscu po Yirginii, jeśli chodzi o cenę surowca, przy czym stosunkowo najmniejszym plonem surowca charakteryzują się tytonie typu Puławski. W tytoniach Burley i Puławski stwierdza się także najwyższe zawartości nikotyny.

Najniższe ceny surowca występują u odmiany Major należącej do typu Skroniowski Mocny, o zawartości nikotyny pośredniej między typami Virginia, a Burley i Puławski.

Z powodu niskiej jakości i poziomu kosztu wytwarzania polski tytoń nie jest aktualnie konkurencyjny. Należy podkreślić, że Polska jest krajem najdalej wysuniętym na północ, w którym uprawia się tytoń na skalę przemysłową. Nasze warunki klimatyczne nie sprzyjają uprawie tytoniu. Jest to pierwsza i zarazem główna przyczyna występowania trudności w uzyskaniu surowca o dobrej jakości. Bardzo duży wpływ na jakość surowca i zawartość w nim nikotyny ma również nawożenie azotowe; surowiec pochodzący z plantacji przenawożonych azotem zawiera dużo nikotyny.

Istnieją jednak alternatywne możliwości wykorzystania tytoniu - nie związane ponadto ze szkodliwym oddziaływaniem papierosów na organizm palaczy i osób przebywających w ich otoczeniu.

Otóż liście tytoniu zawierają bardzo wartościowe białko, przewyższające białko soi pod względem zawartości aminokwasów egzogennych. Kilkanaście lat temu w USA opracowano metodę, dzięki której można oddzielić frakcję białka od reszty surowca tytoniowego, uzyskując produkt nadający się do wykorzystania w przemyśle spożywczym lub paszowym.

Zawarta w liściach tytoniu nikotyna jest substancją toksyczną. W odróżnieniu jednak od wielu preparatów syntetycznych ulega szybkiemu rozkładowi. Oznaczać to może możliwość wykorzystania nikotyny jako środka owadobójczego (pestycydu), który nie będzie kumulował się w roślinach uprawnych i nie będzie w związku z tym odznaczał się negatywnym wpływem na zdrowie konsumentów tych roślin (ludzi lub zwierząt).

Inną częścią tytoniu, która może być surowcem, jest łodyga. Łodygi tytoniu zawierają do 40% celulozy, a ich masa stanowi do 45% łącznej suchej masy części nadziemnej rośliny. Duża masa towarowa łodyg oraz zawartość celulozy stwarzają możliwości wykorzystania w przemyśle papierniczym lub do produkcji płyt meblowych.

Obecnie zalecane technologie uprawy tytoniu wykluczają pozyskiwanie nasion jako plonu dodatkowego. Tymczasem nasiona tytoniu zawierają dużo tłuszczu (od 30 do 50%) o składzie zbliżonym do oleju słonecznikowego. Poza tym nasiona

nie zawierają nikotyny. Olej tytoniowy może być wykorzystywany do produkcji lakierów, a badania wykazały, że powłoki wyrobów pokrytych takimi lakierami są o 50% trwalsze w zachowaniu podstawowych walorów dekoracyjnych w stosunku do lakierów, w których wykorzystuje się oleje: sojowy lub lniany.

Białko nasion tytoniu ma dużą wartość biologiczną i może być wykorzystywane jako pasza. Pastewne walory tego białka zostały potwierdzone w badaniach żywieniowych.²

Przed polskimi plantatorami tytoniu rysują się więc być może w przyszłości nowe możliwości w zakresie rozszerzania kierunków produkcyjnych, niezależnych od produkcji papierosów. Aktualnie nie ma jednak informacji na temat opłacalności tych nowych, ewentualnych zastosowań tytoniu.

Podstawowe informacje o rynku tytoniowym w Polsce

W Polsce spalanych jest około 100 mld papierosów rocznie, z tego polski przemysł wytwarza ok. 90 mld sztuk. Natomiast przemysł państwowy jest w stanie sam produkować 110 mld papierosów rocznie, a 8 prywatnych wytwórni - około 60 mld sztuk. Stąd istnieje niewykorzystanie mocy produkcyjnych w polskim przemyśle tytoniowym. Dominującą pozycję na rynku polskim zajmują papierosy produkowane w Polsce (przede wszystkim polskie marki), które łącznie obsługują prawie 90% rynku. Dużym konkurentem dla produkcji krajowej jest import, w dużej części nielegalny. Jest on bardzo opłacalny, ponieważ około 70 % ceny detalicznej papierosów w Polsce stanowi podatek od wyrobów tytoniowych. Legalny import wynosił w 1993 r. około 4-5% udziału w rynku, natomiast przemysł dalsze 10-15%. Udział zachodnich marek papierosów na polskim rynku wzrasta również z powodu rozpoczęcia przez polskie firmy produkcji papierosów we współpracy licencyjnej z firmami zagranicznymi (np. z Philip Morris, BAT, Rothmans, Reemtsma, Japan Tobacco czy House of Prince). W ujęciu wartościowym przemysł wraz z importem zajmują łącznie znacznie ponad 30% polskiego rynku (importowane są głównie papierosy lepsze gatunkowo, czyli droższe).

Polskie firmy nawiązały już daleko idącą współpracę produkcyjną z zachodnimi firmami. Od 1973 z zakładami w Krakowie współpracuje firma Philip Morris. Produkowane są tam papierosy Marlboro oraz L&M, przy czym w 1992 roku PM zainstalował w Krakowie własne maszyny. Łączna roczna sprzedaż papierosów Marlboro (produkcja w Krakowie i legalny import) wynosi około 3,5 mld sztuk. Ponadto WWT Poznań współpracuje z firmą Reemtsma, ŁWT Łódź z duńskim House of Prince, MWPT Augustów z BAT, ZT Lublin z Rothmans oraz

² J. Wiśniowski: Tytoń to nie tylko używka, "Wiadomości Tytoniowe", nr 1/1994.

Polski Tytoń z Japan Tobacco. Rozpoczęła się też współpraca pomiędzy Tabacalera SA (Hiszpania) a ZPT Radom.

Związki polskich wytwórni z międzynarodowymi firmami ograniczają się zazwyczaj do porozumień licencyjnych o produkcji określonych marek, przy czym licencjodawcy nie udostępniają swoich technologii ani receptur (np. umowa pomiędzy BAT a zakładami w Augustowie, gdzie papierosy HB są napełniane importowanymi wkładami stanowiącymi własność BAT). Ministerstwo Rolnictwa udziela również licencji produkcyjnych dla nowych wytwórców. Przykładem może być RJ Reynolds, którego uruchomiona wytwórnia pod Warszawą jest w stanie zaopatrzyć prawie 10% krajowego spożycia papierosów (przyznana licencja produkcyjna wynosi 9 mld sztuk rocznie). Wśród pozostałych nowo koncesjonowanych producentów szczególnie aktywne są takie firmy jak ASPRO Multi Branch Import & Export Co (koncesja na produkcję 6 miliardów sztuk papierosów rocznie), Pol-Snwest Kamienna Góra (3 mld), ATA Trade Import & Export (3 mld) i Alliance International Kraków (3 mld).³

Spadek udziału polskich marek papierosów w całości rynku współwystępuje ze znacznym spadkiem udziału krajowego tytoniu w polskich papierosach. W roku 1990 udział ten wynosił 92%, w 1991 spadł do 80%, zaś w 1992 - do ponad 50%. Trend ten wynika ze wzrostu udziału lekkich papierosów w całości produkcji i z niskiej jakości polskiego tytoniu, zawierającego dużą ilość ciał smolistych). Konieczne jest wprowadzenie działań zwiększających atrakcyjność polskiego tytoniu - zarówno z finansowego punktu widzenia (całoroczne finansowanie zapasów) oraz poprawy jego jakości (np. programy wspierania plantatorów). Polskie wytwórnie nie dysponują środkami finansowymi na częściową choćby ich realizację, zaś nowi, prywatni producenci nie dysponują urządzeniami do przerobu tytoniu, co zmusza ich do importu.⁴

Prognoza spożycia papierosów w Polsce określa je na 119 mld sztuk do roku 2000 przy stopniowym wzroście udziału gatunków łagodniejszych i zaniku papierosów bez filtrów i z papierowym filtrem starego typu. Oznacza to preferencje dla lżejszych tytoni. Poślednie gatunki papierosów zwyczajowo zawierają 20-25% importowanych tytoni, natomiast papierosy luksusowe 40-85%.

Według informacji Spółki Przedsiębiorstw Przemysłu Tytoniowego IN-TER-TABAC procentowy wsad tytoniu importowanego w poszczególnych asortymentach polskich wyrobów tytoniowych przedstawia się następująco:

³ Morgan Grenfell & Co. Limited - raport dla Ministerstwa Przekształceń Własnościowych.

⁴ Tamże.

	% wsadu
Popularne, Klubowe, Krakus - krakowskie	0
Popularne, Klubowe, Hit	7-10
Popularne, Klubowe (Łódź)	31
Polo	34
Radomskie, King Box, Cross Box	36 - 40
Stołeczne, MDM, Augustowskie, Wiarus	41 - 45
Zefir, Neptun, „66”	46 - 50
Neptun KS, Club 92, Klubowe poznańskie	51 - 55
Extra Mocne, Brydżowe, Wiarus Lights	56-60
Mewa, Cezar, Opal, Mocne	61 - 65
Cara, Kapitan	66 - 70
Cara KS op.m., Carmen, Polonez KS, Ares, Mars	71 - 75
Cara op. tw., Cara lights, Rancho, Poznańskie	76 - 80
Marlboro, LM	91-95

Przemysł tytoniowy w Polsce

Państwowy przemysł tytoniowy reprezentowany jest przez 7 przedsiębiorstw jedno i wielozakładowych:

- Zakłady Przemysłu Tytoniowego w Krakowie,
- Zakłady Przemysłu Tytoniowego w Poznaniu,
- Zakłady Przemysłu Tytoniowego w Radomiu,
- Zakłady Przemysłu Tytoniowego w Augustowie,
- Zakłady Tytoniowe w Lublinie,
- Łódzka Wytwórnia Papierosów w Łodzi,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Produkcyjne "Polski Tytoń" w Radomiu.

W skład tych przedsiębiorstw wchodzi 14 zakładów produkcyjnych:

- 6 zakładów produkujących wyroby tytoniowe (2 w Krakowie, Radom, Poznań, Kościan i Łódź),
- 3 zakłady produkujące tytoń przemysłowy i wyroby tytoniowe (Augustów, Leżajsk, Oświęcim),
- 5 wytwórni tytoniu przemysłowego (Lublin, Krasnystaw, Grudziądz, Kraków, Jędrzejów).

Organem założycielskim dla wszystkich przedsiębiorstw jest Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Według danych Ministerstw Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej zdolności

produkcyjne wymienionych wyżej zakładów wynoszą:

- około 110 mld sztuk papierosów i
- około 95tys. ton tytoniu przemysłowego.

Stąd zdolności produkcyjne przy produkcji papierosów zostały wykorzystane w 1993 roku w 79%, a przy produkcji tytoniu przemysłowego - w około 50%.

Według danych MPW w państwowym przemyśle tytoniowym produkcja jest skoncentrowana w zakładach w Krakowie, Radomiu, Poznaniu, Łodzi, Augustowie i Lublinie:

Państwowy Przemysł Tytoniowy w 1992 r.:

	Udział w rynku*	Zatrudnienie	Liczba plantatorów
ZPT Kraków	37	3987	15000
ZPT Radom	14	2591	11000
WWT Poznań	26	1982	9000
MWTP Augustów	5	726	8000
ŁWP Łódź	3	335	n/a
LWTP Lublin	1	835	16000
PHP Polski Tytoń Radom	5	360	n/a

* w % krajowej produkcji.

Źródło: dane MPW.

Przedsiębiorstwa te nawiązały już powiązania kooperacyjne z firmami zagranicznymi, które są potencjalnymi inwestorami w procesie prywatyzacji:

ZPT w Krakowie / Philip Morris (USA),

MWPT w Augustowie / British American Tobacco (W. Brytania),

LWTP w Lublinie / Rothmans (W. Brytania),

WWT w Poznaniu / Reemtsma (Niemcy),

PHP Polski Tytoń w Radomiu / Japan Tobacco,

ŁWP w Łodzi / House of Prince (Dania),

ZPT Radom / Tabacalera SA (Hiszpania).

W państwowym przemyśle tytoniowym zatrudnionych jest bezpośrednio około 10 tys. osób, a włączając sferę uprawową, a więc liczbę plantatorów, około 60 tysięcy. Oznacza to również, że z palenia państwowych wyrobów tytoniowych utrzymuje się około 60 tys. rodzin.

W branży tytoniowej, oprócz przedsiębiorstw państwowych i spółek Skarbu

Państwa funkcjonują również przedsiębiorstwa prywatne oraz spółki z udziałem kapitału zagranicznego, które mocą ustawy z dnia 23.12.1985 roku o działalności gospodarczej otrzymały koncesję na produkcję wyrobów tytoniowych:

- 1.-ASPRO- Wrocław,
- 2.- Alliance International - Myślenice Jawornik,
- 3.- R.J. Reynolds - Piaseczno,
- 4- Alexander Field Cigarette - Warszawa,
- 5- POL-INWEST- Kamienna Góra,
- 6- 6.- APINA - Zielona Góra,
- 7.- Machines Cigarettes - Starachowice,
- 8.- EURO-TABACS - Łomża.

Zdolności produkcyjne tych zakładów wynoszą ogółem 41,1 mld sztuk papierosów rocznie. Wielkość produkcji w 1994 roku przewidywana jest na około 10mld sztuk, z czego na potrzeby eksportu ma być przeznaczonych 3 mld sztuk. Jest to około 30% aktualnej produkcji sektora państwowego.

W 1993 roku produkcja krajowa wyrobów tytoniowych wyniosła 91,9 mld sztuk papierosów (w 1992 r. - 86,6 mld sztuk wg GUS) i 44 342 tony tytoniu przemysłowego (w 1992 r. - 50 836 ton wg GUS). Od stycznia do maja 1994 roku produkcja papierosów wyniosła 37,3 mld sztuk (wg Biuletynu Statystycznego GUS, nr 5/94), natomiast spożycie papierosów wynosi rocznie ok. 100 mld sztuk.

Sytuacja ekonomiczna państwowego przemysłu tytoniowego w Polsce

Przemysł tytoniowy podległy MRiGŻ osiągnął w 1993 roku pozytywne wyniki ekonomiczne (dane MRiGŻ):

- przychody w wysokości 20 385 538 mln zł,
- rentowność od 4,18% w Łodzi do 27,2% w Krakowie,
- zysk netto w wysokości 805 533 mln zł

oraz wpłacił do budżetu z tytułu podatku akcyzowego (i obrotowego)

11 161 885 mln zł i z tytułu podatku dochodowego 649 300 mln zł. Przemysł ten zatrudniał w 1993 roku 10 317 osób.

Niemniej w ostatnich latach następował ciągły spadek rentowności wytwórni państwowych. Pogarszająca się sytuacja finansowa przedsiębiorstw wynika ze spadkowej tendencji produkcji i sprzedaży. Nie dotyczy to jednak sektora prywatnego, gdzie według szacunków rentowność w branży tytoniowej wynosi 60% (dane MPW).

Sytuacja finansowa państwowego przemysłu tytoniowego w latach 1990 - 1992, mierzona zyskiem brutto i wskaźnikiem rentowności

Przedsiębiorstwa	Zysk w mld zł			Współczynnik rentowności w %		
	1990	1991	1992	1990	1991	1992
ZPT Kraków	213	293	319	49	43	29
ZPT Radom	300	425	120	36	36	29
WWT Poznań *	252	347	99	19	13	2
MWTP Augustów	14	107	64	67	54	24
ŁWP Łódź	48	42	«23	90	55	8
LWTP Lublin	85	18	(65)	33	18	8

Źródło: dane MPW.

Tytoń w handlu zagranicznym Polski

W okresie styczeń - grudzień 1993 roku wartość importu tytoniu i wyrobów tytoniowych wynosiła ogółem 1 952 526 mln złotych (107 563 tys. dolarów), z czego 538 061 mln złotych (28 828 tys. dolarów) stanowił import z EWG. Wielkość importu tytoniu i wyrobów tytoniowych w 1993 r. przedstawia **załącznik 1**. W pierwszym kwartale 1994 r. wartość importu tytoniu i wyrobów tytoniowych wyniosła 622,2 mld zł.

Wartość eksportu w tym samym okresie wynosiła 832 521 mln złotych (46 318 tys. dolarów) z czego na EWG przypadało 75 125 mln złotych (4 398 tys. dolarów).

W odniesieniu do importu bardziej szczegółowe dane przedstawiają się następująco:

tytoń nie przetworzony i odpadki tytoniu

28 056 504 kg,

1 782 999 mln złotych,

cygara, cygaretki i papierosy

151 559 kg, 32 569 mln złotych,

pozostały przetworzony tytoń

1 859 114 kg,

136 958 mln złotych.

Oznacza to, że w powyższych grupach towarowych średnie ceny w imporcie kształtowały się odpowiednio: 63 550 złotych za kilogram, 214 891 złotych za

kilogram i 73 668 złotych za kilogram.

Nieco odmienne dane napłynęły z INTER-TABAC Sp. z o.o. Przedsiębiorstw Przemysłu Tytoniowego. Zgodnie z nimi import tytoniu przemysłowego w 1993 r. wynosił 27 100 tys. kilogramów, a ceny wahały się pomiędzy 1,3 a 6,3 dolara za kilogram.

Przychody Skarbu Państwa RP z sektora tytoniowego

Branża tytoniowa w Polsce, jak na całym świecie, jest jednym z istotnych źródeł finansowania dochodów państwa. W krajach Unii Europejskiej szacuje się je na 2-3% przychodów budżetu państwa. Jednak przywilej własności nie ma tu istotnego znaczenia, gdyż podstawowe dochody państwa z tego źródła pochodzą z podatków (monopol skarbowy), a nie z dywidendy (co oznaczałoby monopol produkcyjny - własnościowy). W odniesieniu do warunków polskich pokazuje to następujące zestawienie:

Przychody Skarbu Państwa z sektora tytoniowego w latach 1990 - 1993 (w mld zł)

	1990	1991	1992	1993*
Podatek obrotowy	2028	4972	9780	—
Podatek obrót. + akcyza	-	-	-	9333
Podatek dochodowy	447	636	443	568
Popiwek	63	220	130	19
Razem	2538	5828	10353	9920
Dywidenda	10	10	7	5
Dywidenda do ogółu dochodów w procentach	0,4	0,2	0,06	0,05
Dywidenda do podatku dochodowego w procentach	2,2	1,6	1,6	0,9

* III kwartał 1993.

Źródło: dane Ministerstwa Przekształceń Własnościowych.

Udział dywidendy w dochodach państwa jest znikomy, a w związku z pogarszającą się kondycją finansową branży, wykazuje jeszcze tendencję spadkową. Natomiast z tytułu łącznych podatków do budżetu sektor tytoniowy w 1993 roku odprowadził sumę 11,5 bln zł.

Przykłady rozwiązań prywatyzacyjnych przemysłu tytoniowego w innych krajach (kraje nadbałtyckie)

W krajach nadbałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia) obserwuje się obecnie rozwój przemysłu tytoniowego. Niepodległość i tworzenie gospodarki wolnorynkowej stwarzają korzystne warunki dla kontaktów międzynarodowych. Zacoferane zakłady tytoniowe stały się obiektem zainteresowania zachodnich producentów papierosów. I tak na Litwie, w Kłajpedzie, rozwija swą działalność Philip Morris. Firma ta uzyskała od rządu litewskiego ulgi celne na importowane papierosy, nie płaci cła przywozowego na maszyny produkcyjne i surowce oraz podatku od eksportowanych wyrobów lokalnych marek. W zamian Philip Morris wykupił 65,5% udziałów w Kłajpedzie za 12,5 mln dolarów, spłacając tym samym zaległe podatki fabryki. Firma ta obiecała także przeznaczyć w ciągu trzech lat 40 mln dolarów na inwestycje, zobowiązała się również do utrzymania dotychczasowego stanu zatrudnienia, do założenia funduszu płac w wysokości 0,5 mln dolarów i podniesienia płac o 25%.

Fabryka w Kłajpedzie produkuje ok. 70% krajowej produkcji papierosów. Na Litwie są jeszcze jedne zakłady tytoniowe - w Kownie, które mają wkrótce podjąć produkcję licencyjną wyrobów Kłajpedy. Zarówno materiały do produkcji, jak i pensje dla pracowników zabezpieczył ma Philip Morris. Obie fabryki zatrudniają razem 270 osób i produkują rocznie ok. 3 mld sztuk papierosów. Na razie zamierza się pozostać przy markach lokalnych, z czasem dopiero poszerzyć produkcję o marki zachodnie. Co się tyczy eksportu, firma zawarła umowy barterowe, zapewniające dostawy surowca. Produkcja eksportowa ma być zwolniona z podatku akcyzowego.

Na Łotwie głównym zachodnim inwestorem jest House of Prince. Firma ta przejęła jedyną w kraju fabrykę papierosów w Rydze, tworząc Tabakas Fabrika House of Prince Riga S.A. Zakład zatrudnia obecnie 430 osób, a roczna produkcja (głównie papierosów tanich marek krajowych) wynosi ok. 5 mld sztuk. Wydaje się, że w miastach rynek został zdobyty przez papierosy firm zachodnich, jednakże na wsi nadal większość Łotyszów pali tanie papierosy krajowe. Dlatego też udział papierosów importowanych na Łotwie nie przekracza 10%.

Na Łotwie tytoniem może handlować praktycznie każdy, ale wszystkie papierosy są obłożone 100% podatkiem akcyzowym, do którego dochodzi jeszcze 12% VAT.

W Estonii Svenska Tobaks AB utworzyła spółkę typu joint venture z jedyną fabryką papierosów w Tallinie. Szwedzka firma wykupiła w styczniu 1993 r. 51% udziałów, a następnie powiększyła je do 65%. Obecnie w fabryce zatrudnionych

jest 270 osób, a zdolności produkcyjne wynoszą ok. 5,3 mld sztuk papierosów rocznie. Jednakże z racji przestojów produkcja ta była ostatnio dużo niższa. Obecnie planuje się osiągnięcie poziomu produkcji z roku 1991 - tj. 3,5 mld sztuk papierosów rocznie.

Spółka produkuje głównie papierosy marek krajowych (palacze pozostają wierni starym wyrobom). Wydaje się, że Svenska Tobak AB bardzo dobrze ulokowała swoje interesy, ponieważ Estonia plasuje się na jednym z pierwszych miejsc w Europie pod względem liczby osób palących.⁵

Przewidywane skutki wprowadzenia monopolu własnościowego w przemyśle tytoniowym w Polsce

Obecnie rozpatrywany jest w Sejmie poselski projekt ustawy o Państwowym Monopolu Tytoniowym, zakładający administracyjne sterowanie zakupem i sprzedażą oraz importem tytoniu i wyrobów tytoniowych za pośrednictwem Biura Państwowego Monopolu Tytoniowego i spółki Skarbu Państwa "Polski Tytoń" jako nadrzędnych względem przedsiębiorstw ośrodków decyzyjnych.

Podstawowym argumentem wytaczanym na rzecz własnościowego monopolu tytoniowego jest wzrost dochodów budżetowych. Należy wyraźnie stwierdzić, iż jest to argument całkowicie fałszywy.

Administracyjne zarządzanie monopolem powoduje pogorszenie sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw. Pogląd ten m. in. jest prezentowany przez opinię Spółki Przedsiębiorstw Przemysłu Tytoniowego INTER-TABAC na temat przewidywanych skutków wprowadzenia własnościowego monopolu tytoniowego w Polsce. W opinii tej stwierdzono, że rynek tytoniowy jest najbardziej konkurencyjnym rynkiem i zmieniające się upodobania konsumentów wymuszają od przedsiębiorstw tytoniowych produkowanie wyrobów coraz lepszych jakościowo, o niskiej zawartości nikotyny i substancji smolistych. Aby utrzymać się na rynku przedsiębiorstwa zmuszone są do rozszerzania asortymentu swojej produkcji i zbliżania poziomu jakości swoich wyrobów do papierosów zagranicznych.

Realizacja tego zadania wymaga od przedsiębiorstw wysokiego stopnia elastyczności w podejmowaniu decyzji dotyczących poziomu i struktury asortymentowej sprzedaży, metod marketingu rozwoju firmy oraz ponoszenia wysokich nakładów inwestycyjnych. Natomiast wprowadzenie własnościowego monopolu tytoniowego spowoduje utratę samodzielności decyzyjnej i finansowej przedsiębiorstw, a przesunięcie ośrodka decyzyjnego poza obręb przedsiębiorstwa pociągnie za sobą wydłużenie i zniekształcenie przepływu informacji.

Państwowy monopol tytoniowy stanie także przed poważnymi ograniczeniami w zdobywaniu środków finansowych niezbędnych dla rozwoju. Jak już wcześniej

⁵ E. Wojtowicz: Prywatyzacja przemysłu tytoniowego W krajach nadbałtyckich, "Wiadomości Tytoniowe", nr 11/1993

zaznaczono monopol nie mógłby raczej liczyć na poważne dofinansowanie z budżetu państwa. Prawdopodobnie nie mógłby uzyskać środków od takich organizacji międzynarodowych jak Bank Światowy czy EBRD, co wynika z ich polityki w zakresie ochrony zdrowia. Wątpliwa jest także możliwość uzyskania długoterminowych kredytów na rynku kredytowym. Naturalnie przekreślona zostałaby także możliwość uzyskiwania kapitału ze sprzedaży praw własnościowych (akcje, udziały). W szczególności państwowy monopol tytoniowy oznaczać będzie wykluczenie zagranicznych inwestorów z polskiego przemysłu tytoniowego. Obecnie większość firm polskich jest już w trakcie negocjowania umów z zagranicznymi kontrahentami dotyczących wspólnego finansowania inwestycji mających na celu wzrost wydajności i sprzedaży produkcji. Inwestycje zagraniczne, wobec braku innych źródeł środków finansowych, stanowią szanse rozwoju i poprawy rentowności polskich przedsiębiorstw. Celowi temu służyłoby również przekazanie nowoczesnych technologii i umiejętności marketingowych, a ewentualnie również znaków handlowych.

Zapewnienie wzrostu produkcji sprzedanej i rozwoju polskiego przemysłu tytoniowego wymaga dużych nakładów inwestycyjnych. Wielkość inwestycji w tej branży wyniosła 845 348 mln zł, czyli około 40 mln USD z własnych środków. Największe inwestycje realizowały dwa najprężniejsze przedsiębiorstwa ZPT w Krakowie - 351 401 mln zł i WWT w Poznaniu - 354 989 mln zł. Doprowadzenie naszych przedsiębiorstw do standardów zachodnich wymaga jednak wg ekspertyz MPW około 400 - 600 mln USD. Poziom inwestowania jest więc niewystarczający w porównaniu do potrzeb, a Skarb Państwa nie będzie w stanie dokapitalizować przedsiębiorstw przemysłu tytoniowego, tym bardziej że inwestycje w branżę używek przy ogromnych potrzebach sfery budżetowej będą społecznie nieuzasadnione.

Według MRiGŻ i MPW jest więc niezwykle pilną sprawą rozpoczęcie prywatyzacji tego sektora i udostępnienie akcji polskich przedsiębiorstw inwestorom zagranicznym i krajowym. Większość zakładów przemysłu tytoniowego ma partnerów zagranicznych, z którymi wiążą ich więzi kooperacyjne lub produkcyjne. Partnerzy ci gotowi są nie tylko do zakupu udziałów w przedsiębiorstwach, ale i do dokonania poważnych inwestycji w celu unowocześnienia produkcji i zwiększania wielkości sprzedaży (np. wymienieni wyżej Philip Morris, Reems-tma, House of Prince, Japan Tobacco, Rothmans, BAT).

W 1993 r. sześć z siedmiu przedsiębiorstw państwowego sektora tytoniowego uzyskało pozytywną opinię Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej jako organu założycielskiego w sprawie ich przekształcenia w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa zgodnie z "Postanowieniem KERM w sprawie strategii

przekształceń własnościowych w sektorze tytoniowym". Jedynie PHP "Polski Tytoń"⁴¹ w Radomiu nie wystąpiło dotychczas z inicjatywą przekształceniową. Minister Przekształceń Własnościowych podjął w 1993 roku decyzje o przekształceniu 4 przedsiębiorstw w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa: MWTP Augustów, WWT Poznań, 4JWP Łódź -oraz ZPT Kraków. Pierwsze trzy przedsiębiorstwa zostały zarejestrowane w Sądzie jako spółki w 1993 roku, zaś rejestracja ZPT Kraków nastąpiła w kwietniu 1994 roku. W spółkach tych nie występuje kapitał zagraniczny.

Prywatyzacja sektora; tytoniowego została już zakończona w Czechach, Słowacji, Niemczech Wschodnich, Węgrzech, Słowenii, Litwie, Estonii, a w pozostałych krajach dawnego ZSRR (Rosja, Kazachstan, Ukraina, Uzbekistan) jest mocno zaawansowana. Zmiany te owocują obecną koncentracją przemytu papierosów z kierunków wschodnich.

Uznanie konieczności prywatyzacji państwowego przemysłu tytoniowego w Polsce znalazło wyraz w Postanowieniu KERM w sprawie strategii przekształceń własnościowych w sektorze tytoniowym i Dezyderacie nr 8 Komisji Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej uchwalonego w dn. 24 maja 1994 r. do Prezesa Rady Ministrów (patrz załącznik nr 2). Omawiany projekt ustawy zaprzecza treści obu dokumentów.

Skutkiem ograniczeń finansowych spowodowanych monopolem własnościowym będzie niedostateczne inwestowanie w rozwój firm. Wraz ze wzrostem kosztów, związanych m.in. z działalnością administracji i organów nadzorujących działalność przedsiębiorstw tytoniowych, jak również z powodu skutków podejmowania nietrafionych decyzji oraz braku inwestycji modernizacyjnych, spowoduje to spadek konkurencyjności polskich wyrobów tytoniowych z powodu wzrostu kosztów i niskiej jakości.

Wszystkie te niekorzystne zjawiska spowodowane wprowadzeniem monopolu własnościowego w polskim przemyśle tytoniowym odbiją się negatywnie na wielkości sprzedaży polskich wyrobów tytoniowych i wysokości regulowanych przez przedsiębiorstwa zobowiązań wobec budżetu z tytułu podatku dochodowego, akcyzy, VAT. istnieje niebezpieczeństwo, że wprowadzenie monopolu własnościowego spowoduje obniżenie wpływów do budżetu z sektora przemysłu tytoniowego z powodu niekonkurencyjności polskich wyrobów tytoniowych i spadku poziomu ich sprzedaży.

Powyższe uwagi dotyczące spadku dochodów budżetowych wraz z wprowadzeniem monopolu potwierdzone są doświadczeniami innych krajów. Średni przychód z podatków obrotowych (w tym akcyzowego) na paczkę papierosów jest wyższy w tych krajach Unii Europejskiej, gdzie przemysł tytoniowy jest

sprywatyzowany, niż w krajach, w których istnieje monopol tytoniowy.

Pokazuje to następujące zestawienie:

Średnie przychody podatkowe w USD za paczkę papierosów (1991 r.)

Sektor prywatny

Niemcy	1,90
Dania	3,40
Holandia	1,30
Irlandia	2,40

Monopol państwowy

Francja	1,30
Włochy	1,20
Portugalia	1,00
Hiszpania	0,30

Źródło: dane MPW

Okazuje się też, że w krajach UE, które wprowadziły u siebie monopol państwowy w sektorze tytoniowym zmniejsza się udział sprzedaży wyrobów tytoniowych na rynku krajowym pochodzących z przedsiębiorstw zmonopolizowanych na rzecz papierosów zagranicznych. W ślad za tym zmniejsza się zatrudnienie w przemyśle tytoniowym i dochody państwa z tytułu monopolu własnościowego. Rosną natomiast ceny papierosów krajowych (np. w Hiszpanii).

Procentowy udział sprzedaży monopolii tytoniowych na rynku krajowym w latach 1981 -1991:

	1981	1986	1991	1991-81
MONITAL (Włochy)	62,7	61,9	47,1	-15,6
SEITA (Francja)	70,3	58,8	48,6	-21,7
TABACALERA (Hiszp.)	79,9	75,7	64,5	-15,4

Źródło: dane MPW

Niskie przychody osiągane na jednostce wyrobu, zmniejszający się udział sprzedaży monopolii tytoniowych oraz brak środków na ich rozwój prowadzi do zmniejszających się dochodów państwa z branży tytoniowej w krajach, które mają monopol własnościowy. We Włoszech i Francji w warunkach własnościowego monopolu tytoniowego państwa, dochody z niego malały, jak również zatrudnienie w przedsiębiorstwach.

Podsumowując im bardziej rentowny jest przemysł tytoniowy, tym wyższe dochody uzyskiwane są przez budżet państwa. Przemysły sprywatyzowane są ogólnie bardziej rentowne, niż systemy oparte o monopole państwowe. Zabezpieczenie przychodów budżetowych nie gwarantuje wprowadzenie państwowego monopolu własnościowego lecz prawidłowe egzekwowanie opłat akcyzowych.

Zgodnie z opracowaniem przygotowanym przez Morgan Grenfell na zlecenie MPW: "z danych międzynarodowych wyraźnie wynika, że państwowe monopole tytoniowe są importerami netto.⁶ Co więcej, udział państwowych monopolii tytoniowych w rynku kurczy się. Jest to wynikiem braku kwalifikacji w dziedzinie marketingu (...), jak i wynikiem niedoinwestowania w długim okresie". Jest to również jedną z konsekwencji spadku konkurencyjności zmonopolizowanego sektora.

Projektowana ustawa o Państwowym Monopolu Tytoniowym ma w zamierzeniu zabezpieczyć przede wszystkim interesy polskich plantatorów. Wydaje się, że obawy plantatorów przed prywatyzacją są nieuzasadnione. W kampanii 1994/1995 w stosunku do minionej zwiększyła się np. liczba plantatorów współpracujących z WWT SA w Poznaniu o 19%, zaś powierzchnia upraw o 31% (dane INTER-TABAG). Poza tym interesy plantatorów współpracujących z WWT SA w Poznaniu są zabezpieczone przez działalność Fundacji "Sami sobie", której celem jest udzielanie pomocy agrotechnicznej i inwestycyjnej dla plantatorów tytoniu i zawieranie z nimi długoterminowych umów na dostawę tytoniu. Tendencje wzrostowe w zakresie uprawy tytoniu dało się już zaobserwować wśród plantatorów współpracujących i z innymi przedsiębiorstwami, w miarę tworzenia struktur fundacji wspomagających finansowo (środki pochodzą w znacznym stopniu od przekształcanych własnościowo przedsiębiorstw przemysłu tytoniowego). Natomiast ustanowienie państwowego monopolu w przemyśle tytoniowym, przy braku zmian w zakresie uprawy tytoniu i technologii jego przetwarzania, może spowodować utratę rynku krajowego i w konsekwencji spadek sprzedaży wyrobów tytoniowych z zakładów zmonopolizowanych, spadek w nich zatrudnienia i zysków oraz paradoksalnie - zmniejszenie powierzchni upraw i liczby plantatorów tytoniu.

Ponadto, przed polskimi plantatorami rysują się możliwości uprawy tytoniu przeznaczonego na inne cele niż produkcja papierosów.

Wprowadzenie monopolu państwowego w przemyśle tytoniowym będzie również kolidowało z procesem integracji Polski w ramach Układu Stowarzyszeniowego Polski z Unią Europejską. Państwowe monopole tytoniowe w Unii Europejskiej podlegają rosnącej presji ze strony Wspólnoty dążącej do wyeliminowania narodowej polityki osłabiającej konkurencję oraz restrykcyjnych praktyk

⁶ Import netto oznacza import minus eksport.

handlowych. W rezultacie wszystkie te kraje rozważają możliwość prywatyzacji. Już teraz od krajów dążących do członkostwa we Wspólnocie Europejskiej, np. Austrii i Turcji, wymaga się restrukturyzacji lub rozwiązania państwowych monopolu tytoniowych. Również wzrost barier dla importu z tytułu monopolu stanowiłby naruszenie podjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych (GATT, Układ Europejski).

Zmiana reguł gry rynkowej poprzez wprowadzenie monopolu prawdopodobnie naruszyłaby też warunki działania już koncesjonowanych wytwórców. Może to spowodować serię poważnych procesów cywilnych, które mogłyby zakończyć się wypłatą przez Skarb Państwa (tzn. w obecnych warunkach z budżetu Państwa) znacznych odszkodowań. Posunięcia takie podważyłyby w kraju i za granicą z trudem tworzone zaufanie do warunków działalności gospodarczej w Polsce.

2 regulacjami przewidzianymi w projekcie ustawy o Państwowym Monopolu Tytoniowym wiąże się także poważne ryzyko rozwoju korupcji. Stwarza je zarówno koncesjonowanie omawianej działalności, jak również - co jest elementem nowym - wprowadzenie ograniczenia prawa do uprawy tytoniu wyłącznie na podstawie umowy z Polskim Tytoniem. W przypadku ustalenia atrakcyjnych taryfowych cen tytoniu mogłoby to prowadzić do poszukiwania społecznie patologicznych sposobów podpisania umowy.

Niewłaściwa, a przewidywana przez projekt nowej ustawy, jest sytuacja, aby jeden z aktywnych uczestników rynku miał prawo decydować o możliwości i zakresie działania innych uczestników. Takie regulacje przewiduje art. 18.2 projektowanej ustawy, który mówi:

"2. Ponadto do zadań Spółki "Polski Tytoń" należy: 1) opiniowanie wniosków o udzielenie koncesji na obrót hurtowy tytoniem i wyrobami tytoniowymi, 2) udzielanie zezwoleń na wprowadzenie do obrotu wyrobów tytoniowych (...)"

Odpowiednie uprawnienia mogłyby być raczej przyznane Biuru Państwowego Monopolu Tytoniowego. Nie zmienia to jednak faktu, że również takie rozwiązanie stanowiłoby zapewne poważne naruszenie warunków dotychczas udzielonych koncesji (o czym powyżej). Jest wątpliwe, na ile prywatne podmioty w ogóle byłyby zainteresowane prowadzeniem działalności przy tak znacznym stopniu ubezwłasnowolnienia i ryzyka związanego administracyjnymi regulacjami wynikającymi z powstania monopolu. W zasadzie jedynym spójnym rozwiązaniem byłoby przeprowadzenie nacjonalizacji prywatnych (koncesjonowanych) spółek. Wszelkie negatywne konsekwencje związane z naruszeniem warunków koncesji wówczas oczywiście nasilają się.

Należy także zauważyć, że projekt ustawy przewiduje dyskryminację sektora

prywatnego poprzez zasady cenowe. Art. 33 projektu mówi:

"Minister Finansów" ustala:

1) cenę sprzedaży tytoniu do produkcji wyrobów tytoniowych w spółkach działających w ramach holdingu ("Polskiego Tytoniu" - przyp. autorów),

2) cenę sprzedaży tytoniu innym producentom wyrobów tytoniowych, (...)", tzn. prywatnym koncesjonowanym wytwórcom.

Posunięcie takie jest sprzeczne z zasadami gospodarki rynkowej.

Ochrona polskich plantatorów tytoniu jest ważnym zadaniem. Jednak zachęcanie krajowych producentów do stosowania polskiego tytoniu powinno się dokonywać za pomocą innych metod niż wprowadzenie własnościowego monopolu państwowego. Cel ten można osiągnąć stosując kombinację regulacji taryfowych i regulacji proporcjonalnej (tj. określenie minimalnego procentowego udziału polskiego tytoniu w wyrobach krajowych), oczywiście jednocześnie razem ze środkami, które poprawią jakość i marketing polskiego tytoniu. Konieczna jest więc pomoc dla rolników agronomiczna i finansowa przy uprawianiu tytoniu i nowe rozwiązania w zakresie ustalania kontraktów między plantatorami a zakładami przetwórstwa tytoniu (może należałoby się zastanowić np. nad systemem aukcyjnym). Działania w kierunku poprawy jakości polskiego tytoniu poprzez zmianę w praktykach plantatorów, zmiany kierunków jego zastosowania, czy w sposobach kontraktacji wymagałyby jedynie bardziej aktywnej roli Ministerstwa Rolnictwa w rozwoju sektora tytoniowego.

Źródła: dane Głównego Urzędu Statystycznego, Ministerstwa Rolnictwa, Ministerstwa Przekształceń Własnościowych, Spółki z o.o. Przedsiębiorstw Przemysłu Tytoniowego INTER-TA-BAC, Krajowego Związku Plantatorów Tytoniu, 'Wiadomości Tytoniowe', nr 1-2/1993, nr 12/1993, nr 1/1994

Załącznik 1

Aneks

Import tytoniu i wyrobów tytoniowych w 1993 roku

Towar (symbol CN)	Masa netto w kg	wartość		Średnia cena w tys. zł za 1 kg
		w tys. zł	w USD	
Tytoń i przetworzone namiastki tytoniu (24) w tym:	30067177	1952525865	107563299	64,9
1. Tytoń nie przetworzony; odpady tytoniowe (2401)	28056504	1782998934	98356153	63,6
2. Cygara, również z obciętymi końcami, cygaretki i papierosy, z tytoniu lub namiastek tytoniu (2402) w tym:	151559	32568720	1597678	214,9
- Cygara, również z obciętymi końcami i cygaretki z tytoniu (2402 10 00)	46	47870	2421	1040,7
- Papierosy z tytoniu (2402 20 00)	149746	31957550	1566320	213,4
- Wyroby z tytoniu oprócz cygar, cygaretek, papierosów (2402 90 00)	1767	563300	28937	318,8
3. Pozostały przetworzony tytoń i przetworzone namiastki tytoniu; tytoń "homogenizowany" i "odtworzony"; ekstrakty i esencje tytoniowe (2403) w tym:	1859114	136958211	7609468	73,7
- Tytoń do palenia, również zawierający namiastki tytoniu w dowolnej proporcji (2403 10 00)	270965	33607810	1747209	124,0

Dane Departamentu Handlu Głównego Urzędu Statystycznego

Załącznik do pkt 3
protokołu ustaleń *KSSM*
z dnia 5 lipca. 1993 r.

Postanowienia Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów
w sprawie strategii przekształceń własnościowych w sektorze
tytoniowym

Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów uznał, że efektywna
strategia przekształceń własnościowych w sektorze przemysłu
tytoniowego wymaga:

– zabezpieczenia przyszłości przedsiębiorstw poprzez
podpisywanie, w procesie prywatyzacji, z wiarygodnymi inwesto-
rami umów zawierających zobowiązania inwestycyjne,

zabezpieczenia interesów pracowników poprzez
zobowiązania inwestycyjne gwarantujące przyszłość
przedsiębiorstw oraz negocjowanie z inwestorami tzw. pakietu
socjalnego dotyczącego poziomu zatrudnienia i płac,

– ochrony interesów plantatorów w projektowanej
ustawie o podatku od wyrobów tytoniowych, wprowadzającej
zróżnicowanie wysokości podatku kwotowego, premiując
używanie tytoniu polskiego w produkcji papierosów poprzez
cło na importowany tytoń oraz umieszczeniem w umowach
sprzedaży akcji zapisów zobowiązujących inwestorów do
prowadzenia działań na rzecz rozwoju uprawy tytoniu w Polsce,

– zabezpieczenie interesów budżetu państwa w wyniku:

a) nie przyznawania inwestorom w procesie prywatyzacji
przemysłu tytoniowego zwolnień z podatku dochodowego z
tytułu nabycia akcji, przewidzianych w art.23 ustawy o
spółkach z udziałem kapitału zagranicznego,

b) zapewnienia dochodom budżetu z tytułu podatków solidnej
podstawy poprzez zagwarantowanie silnej pozycji ekonomicznej
przedsiębiorstw i wprowadzenie banderolowania,

c) wpływów z tytułu zbycia akcji Skarbu Państwa.

Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów, biorąc pod uwagę t

– sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw i plantatorów tyto-
niu ,

- stanowisko w sprawie prywatyzacji przedstawicieli przedsiębiorstw oraz Związku Plantatorów,
- postępy prywatyzacji sektora tytoniowego w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej,
- sytuację budżetu państwa,
- oraz normy wynikające z "Ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych",

przyjmuje do akceptującej wiadomości strategię prywatyzacji sektora przemysłu tytoniowego uwzględniająca:

- w sferze regulacji prawnych (obok ustawodawstwa podatkowego obowiązującego i inne gałęzie gospodarki) wprowadzenie instrumentów polityki państwa zakładających?

a) w projektowanej ustawie o podatku od wyrobów tytoniowych zróżnicowanie podatku kwotowego w zależności od zawartości tytoniu krajowego (podatek spada wraz ze wzrostem zawartości tytoniu krajowego),

b) ustalenie cła na importowany tytoń z minimalnym pułapem wartościowym, ograniczającym import tytoniu niskiej jakości,

c) banderolowania, ograniczającego straty budżetu państwa i producentów papierosów wynikających z przemytu,

d) w przypadku gdyby uchwaleni© przez Sejm i Senat projektu „Ustawy o podatku od wyrobów tytoniowych” opóźniało się, a sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw wymagała dokonania transakcji prywatyzacyjnej, rozwiązania analogiczne do zawartych w projekcie ustawy byłyby wprowadzone do umów sprzedaży*

Ponadto Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów uznał, iż potrzebne jest uregulowanie funkcjonowania branży tytoniowej w jednej ustawie, stanowiącej rodzaj konstytucji przemysłu.

- W sferze ogólnych zasad prywatyzacji

- Prywatyzacja przemysłu tytoniowego powinna przyjąć formę prywatyzacji kapitałowej;

- Prywatyzacja zakładów przemysłu tytoniowego powinna być przeprowadzona z wyłączeniem stosowania art.23 "Ustawy o spółkach z udziałem kapitału zagranicznego", co oznaczać będzie, że inwestorzy nie otrzymają zwolnienia z podatku dochodowego z tytułu nabycia akcji Skarbu Państwa i z tytułu późniejszych inwestycji;

Prywatyzacja powinna odbywać się poprzez ogłoszenie publicznego zaproszenia do rokowań oraz ewentualnie oferty publicznej;

Publiczne zaproszenia do rokowań w celu zbycia akcji przedsiębiorstw przemysłu tytoniowego określać powinno jedynie intencję Skarbu Państwa sprzedaży pakietu powyżej 10% akcji Skarbu Państwa oraz informację o wielkości pakietu akcji zarezerwowanych dla pracowników i rolników. Chodzi o to, by nie przesądzać z góry, przed dokonaniem analizy ofert, wielkości zbywanego przez Skarb Państwa pakietu akcji i nie zamykać drogi ani dla sprzedaży inwestorowi strategicznemu, który może nie być zainteresowany przejęciem pakietu mniejszościowego, ani możliwości zbywania części akcji w drodze oferty publicznej;

– Obok negocjowania z inwestorami ceny za akcje zobowiązań inwestycyjnych i pakietu socjalnego, należy również dążyć do zapisania w umowach zbycia akcji zobowiązań inwestorów dotyczących działań na rzecz rozwoju uprawy tytoniu w Polsce.

– Ministerstwo Przekształceń Własnościowych i Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w ramach Komitetu Międzyresortowego ds. Przekształceń Własnościowych Przemysłu Tytoniowego, w oparciu o specyfikę każdego zakładu, jego sytuacji ekonomicznej oraz w oparciu o analizę wstępnych ofert inwestorów, rozważą kwestię wydzielenia fermentowni oraz ich prywatyzowania w trybie maksymalnie uwzględniającym udział plantatorów tytoniu.

Sekwencja prywatyzacji zależeć będzie od spływania do Ministerstwa Przekształceń Własnościowych wniosków o komercjalizację i będzie zależeć od sytuacji prawnej poszczególnych spółek, od ich sytuacji ekonomicznej oraz od stopnia zagrożenia innych przedsiębiorstw wcześniejszą prywatyzacją danego zakładu. Decyzję o sekwencji prywatyzacji podejmować będzie Komitet Międzyresortowy ds. Przekształceń Własnościowych Przemysłu Tytoniowego utworzony przez Ministerstwo Przekształceń Własnościowych" i Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.